

Kulturministeriet

Jesper Diernisse Langsted jdl@kum.dk

Cc: ascl@kum.dk og zeog@kum.dk

11. april 2023

OB-003c-071d

Høring over lovforslag – ændring af lov om ophavsret (gennemførelse af dele af direktiv om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked

Danske Forlag takker for muligheden for at afgive bemærkninger til lovforslaget om ændring af lov om ophavsret. Vi konstaterer, at store dele af lovforslaget ligger tæt op ad direktivteksten, hvilket vi bifalder, da det sikrer en direktivkonform implementering.

Vores hovedfokus er på bestemmelserne om tekst- og datamining samt bestemmelserne, som regulerer aftaleforholdene mellem forlag og ophavsmænd/udøvende kunstnere, da det er disse bestemmelser, som vurderes at ville kunne få størst betydning for rammerne for udgivelse af litteratur og læremidler.

Indhold

1. Art. 3 og 4 - Tekst- og datamining	2
1.1. Offentlig-private partnerskaber	3
1.2. Rettighedshaverne skal have mulighed for at kapitalisere på TDM	3
1.3. Retten til at forbeholde sig TDM.....	4
1.4. Forudsætning om lovlig adgang	5
2. Art. 5 – digital undervisningsbrug af ophavsretligt beskyttet indhold. Lovforslagets § 13 og 13 a ...	5
3. Art. 8-11 værker eller andre frembringelser, der ikke længere forhandles. Lovforslagets §§ 16 c-f.	6
4. Art. 12 kollektive licenser med udvidet virkning. Lovforslagets ændringer i § 50	6
5. Art. 16 krav om compensation	6
6. Kapitel 3 Rimeligt vederlag til ophavsmænd og udøvende kunstnere i aftaler om udnyttelse. Lovforslagets § § 53, 54, 55 a-c samt § 91	6
6.1. Art 18 princippet om passende og forholdsmæssig aflønning	8
6.1.1. Engangsvederlag	9
6.1.2. Betingelser for vederlagsfri overdragelse	10
6.1.3. Beskyttelsespræceptiv	12
6.1.4. Forældelse	12
6.2. Art 19 Gennemsigtighedsforpligtelse Lovforslagets § 55.....	12
6.3. Art. 20 Aftalejusteringsordning Lovforslagets § 55a	13

6.3.1. Tilbagevirkende kraft	14
6.4. Art. 22 Tilbagekaldelsesret	15
6.4.1. Tilbagekaldelsesretten forudsætter, at værket ikke er gjort tilgængeligt for almenheden ...	15
6.4.2. Værker med flere bidragsydere	15
6.4.3. Virkning	16
7. Anvendelsestidspunkt, overgangsbestemmelser m.v.....	16
8. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.	16
8.1. Ad. Art. 18	16
8.2. Ad. Art. 19	16
8.3. Ad. Art. 20	17
8.4. Ad. Art. 21	17

1. Art. 3 og 4 - Tekst- og datamining.

Lovforslagets § 11b og 11c

DSM-direktivets art. 3 og 4 om tekst- og datamining (TDM) er bestemmelser, som kan få vidtrækkende betydning for bogbranchen. Det er bestemmelser, som er udformet på et tidspunkt, hvor lovgiver og rettighedshavere kun har haft ringe forudsætninger for at vurdere, hvilken betydning undtagelserne vil kunne få i praksis. Bestemmelserne skal ses i lyset af den hastige udvikling inden for kunstig intelligens (AI), som åbner op for helt nye måder at udnytte ophavsretligt beskyttet materiale. Bøger er tekst af høj kvalitet, som har en tilsvarende høj værdi i forbindelse med TDM og udvikling af AI, da udvikling af kunstig intelligens forudsætter adgang til et betydeligt antal beskyttede værker. Det er vigtigt, at bemærkningerne generelt afspejler, at retten til TDM udgør en markant værdi i sig selv, og dermed repræsenterer udnyttelsen også en stor værdi for forlag og forfattere.

Vi har på nuværende tidspunkt slet ikke set rækkevidden af de kommercielle udnyttelsesmuligheder, der ligger i TDM, og det er derfor helt afgørende, at implementeringen er yderst restriktiv, således at vi ikke endnu engang oplever, at store tech-selskaber lukrerer på og udhuler værdien af det af rettighedshaverne skabte indhold. Det er med andre ord vigtigt, at den ophavsretlige beskyttelse er tidssvarende ift. teknologiens betydning for, hvor værdien af rettighederne følger hen.

Danske Forlag er skeptisk over for enhver indskrænkning i eller undtagelse fra forlagenes ophavsretlige enerettigheder, og vi ønsker, at TDM i lighed med andre former for udnyttelse af ophavsretligt beskyttet materiale sker efter aftale med rettighedshaverne, dvs. i form af licensering, hvis rettighedshaverne ønsker at licensere udnyttelsen. Implementeringen skal i videst muligt omfang respektere rettighedshavernes selvbestemmelsesret. Art. 3 og 4 skal derfor implementeres så snævert som muligt, og det bør fremgå udtrykkeligt af lovbemærkningerne, at enhver tekst- og datamining, der ikke opfylder betingelserne i art. 3 eller 4, omfattes af den ophavsretlige eneret og forudsætter samtykke fra de pågældende rettighedshavere.

På denne baggrund vil vi appellere til, at Kulturministeriet ved implementeringer tager højde for nedenstående principper:

1.1. Offentlig-private partnerskaber

Vi mener, at lovbemærkningerne til forslaget til § 11 c for så vidt angår offentlig-private partnerskaber er for unuancerede. Det er for vidtgående, når det anføres, at private partnere også er omfattet af § 11 c. Dette harmonerer efter vores opfattelse ikke med betragtning 11 i DSM-direktivet, der, hvad angår dette spørgsmål, har følgende ordlyd: *"I tråd med den eksisterende EU-forskningspolitik, der tilskynder universiteter og forskningsinstitutioner til at samarbejde med den private sektor, bør forskningsinstitutioner også være omfattet af en sådan undtagelse, når de udfører deres forskningsaktiviteter inden for rammerne af offentlig- private partnerskaber. Selv om denne undtagelse fortsat kun bør gælde for forskningsinstitutioner og kulturarvsinstitutioner, bør de også kunne lade deres private partnere foretage tekst- og datamining, herunder ved at benytte deres teknologiske værktøjer."* Det afgørende er direktiv- og lovteksten, hvorefter det er en forudsætning, at de relevante handlinger foretages af forsknings- eller kulturarvsinstitutionen. I tilfælde af et OPP-samarbejde vil en privat partner, der er tilknyttet den offentlige institution, kunne foretage tekst- og datamining og levere teknologiske værktøjer som led i dette samarbejde, men heri ligger, at resultatet af denne tekst- og datamining skal blive hos forsknings- eller kulturarvsinstitutionen. Det er af afgørende betydning, at denne OPP-åbning ikke vil kunne bruges af kommercielle virksomheder til at omgå den bestemmelse, der er tiltænkt dem, nemlig § 11 b, ved at indgå i et OPP-samarbejde. Kontrol og udnyttelse af tekst- og datamining samt udbyttet heraf skal forblive hos den offentlige partner, ikke overlades til den private, medmindre dette er hjemlet i § 11 b. Dette bør præciseres i lovbemærkningerne, således at der ikke åbnes en ladeport for private virksomheders kommercielle tekst- og datamining under dække af samarbejde med offentlige forsknings- eller kulturarvsinstitutioner.

1.2. Rettighedshaverne skal have mulighed for at kapitalisere på TDM

Jfr. ovenfor repræsenterer TDM en væsentlig værdi i sig selv både for dem, der tekst- og dataminer, samt for rettighedshaverne. Det er vigtigt, at værdien af TDM anerkendes, og derfor bør der ikke i bemærkningerne på side 19 stå, at der ved forbeholdet tages hensyn til, at "der kan være tale om særlige situationer, hvor en rettighedshaver ikke ønsker sine værker brugt ifm. datamining" [min fremhævelse].

Tekst- og datamining indebærer efter sin karakter en masseudnyttelse, der involverer en stor mængde rettighedshavere. Aftalelicens er et værktøj til at sikre rettighedsklarering netop ved masseudnyttelser. Derfor finder vi, at det vil være naturligt og hensigtsmæssigt for alle involverede at indføre en specifik aftalelicens, der skal give mulighed for klarering af den tekst- og datamining, der ikke kan finde sted i medfør af undtagelsesbestemmelserne, dvs. brug, der ikke omfattes af art. 3 og 4.

En konsekvens af undtagelse i art. 4 er, at TDM er tilladt, medmindre rettighedshaverne har taget forbehold. En aftalelicens, der giver mulighed for at klarere den TDM, som ikke kan finde sted i

medfør af undtagelsesbestemmelserne, vil indebære, at der kan foretages TDM, uanset at rettighedshaverne har taget forbehold. Derfor er det vigtigt, at en aftalelicens i lighed med andre aftalelicensordninger giver de enkelte rettighedshavere mulighed for at opte ud.

Endelig skal parterne kunne forelægge vederlagsspørgsmål for Ophavsretslicensnævnet.

1.3. Retten til at forbeholde sig TDM

Retten til at forbeholde sig TDM er helt afgørende, både fordi det er en forudsætning for at kunne kapitalisere på TDM og dermed skabe en rimelig balance mellem rettighedshavere og tech-selskaber, men også fordi det skal være reelt muligt helt at kunne undtage værker fra TDM. Sidstnævnte kan særligt vise sig relevant, fordi TDM af f.eks. forfatterskaber kan føre til, at kunstig intelligens kan trænes til at skrive tekst, hvor en forfatters særlige skrivemåde bliver udnyttet til at skrive tekster "som om" de er skrevet af den pågældende forfatter. Det kan udgøre en fundamental krænkelse af forfatterens *droit moral*, der som bekendt sædvanligvis ikke kan fraviges ved aftale. Vi tror ikke, at lovgiver i Bruxelles har været opmærksom på denne problematik ved udformningen af direktivet.

Art. 4, stk. 3 (§ 11b, stk. 3), om opt out-fra undtagelsesbestemmelsen bør i den danske ophavsretslov udformes på en sådan måde, at der ikke lægges urimelige administrative, tekniske eller økonomiske byrder på rettighedshaverne for at tage det omhandlede forbehold; et sådant forbehold bør således kunne tages på enhver tænkelig maskinlæsbar måde. Erklæringen skal generelt kunne omfatte samtlige værker m.v., som rettighedshaveren har rettigheder til. En meddelelse på rettighedshaverens eller organisationens hjemmeside bør være tilstrækkelig. Det skal være firmaet, der vil udføre tekst- og datamining, der alene har ansvaret for at sikre sig indsigt i, om en rettighedshaver til materialet har optet ud af bestemmelsen.

Uanset adgangen til at 'opte ud' via skriftlige eller tekniske erklæringer er det meget bekymrende, at der med dette lovforslag reelt gives adgang til at bruge beskyttet indhold, uden at rettighedshaverne har indsigt i, om deres indhold bruges, og hvor indholdet er blevet udsat for tekst- og datamining (fx henvisning til URL på hjemmeside). Dette kan underminere rettighedshavernes faktiske muligheder for at håndhæve deres rettigheder. Lovforslaget bør derfor pålægge brugere af undtagelsen i § 11b og §11c fuld transparens, dvs. et pålæg om fuld gennemsigtighed om, hvilke data (værk eller frembringelse) der er blevet brugt, og hvor tekst- og dataminingen er udført for det enkelte værk eller frembringelse. Uden disse oplysninger kan rettighedshavere ikke kontrollere, om deres evt. forbehold er blevet overholdt. Det bør fremgå af lovbemærkningerne, at brugerne af undtagelsen skal offentliggøre metadata om de datasæt (f.eks. titler, forfattere, ISBN osv.), der er indsamlet med tekst- og datamining. Kun derved kan rettighedshavere kontrollere, om et forbehold er respekteret.

Ovenstående skal ses på baggrund af, at systemet i art. 4 er omvendt i forhold til den måde, ophavsretten normalt fungerer på, hvor rettighedshaverne har eneretten automatisk uden at skulle tage forbehold eller lignende over for andres udnyttelse.

1.4. Forudsætning om lovlig adgang

Det bør fremgå af lovbemærkningerne til §§ 11 b og 11 c, at ophavsretslovens § 11, stk. 3, også finder anvendelse her, dvs. i tillæg til de udtrykkelige bestemmelser om lovlig adgang i § 11 b, stk. 2, og § 11 c, stk. 1. Det bør præciseres, at i lighed med samspillet mellem § 11, stk. 3 og de øvrige undtagelser i ophavsretslovens kapitel 2, er det afgørende for, om undtagelsen finder anvendelse, hvorvidt indholdet er stillet til rådighed med rettighedshavernes samtykke, dvs. om der er et lovligt forlæg. Dette er afgørende, da rigtig meget beskyttet indhold ligger tilgængeligt for almenheden online uden rettighedshaverens samtykke. Det har derudover den betydning, at kravet om lovlig adgang eller lovligt forlæg også indbefatter, at tekniske beskyttelsesforanstaltninger ikke må være omgået. Kulturministeriet opfordres til at præcisere, at betingelsen om lovlig adgang og lovligt forlæg gælder, uanset om omgåelsen måtte være sket i et andet land; det afgørende er alene, at den relevante reproduktionshandling m.v. finder sted på dansk territorium.

I bemærkningerne (s.14) henvises der til betragtning 14, hvor der står, at hvis for eksempel forsknings- eller kulturarvsinstitutioner tegner et abonnement *bør hertil knyttede personer, der er omfattet af abonnementet, anses for at have lovlig adgang*. I bemærkningerne (s. 14), står der, at "... vil personer, der er omfattet af abonnementet, anses for have lovlig adgang". Det er vigtigt, at betragtning 14's begrænsning vedr. *hertil knyttede personer* medtages i bemærkningerne, da det ellers kan give et fejlagtigt indtryk af, at f.eks. lånere på biblioteker, som i princippet kan være omfattet af abonnementet, men som ikke opfylder kriteriet i betragtning 14 om at være *knyttet* til institutionen, også er omfattet.

Som medlem af Rettighedsalliancen kan Danske Forlag i øvrigt tilslutte sig Rettighedsalliancens bemærkninger til bestemmelserne.

2. Art. 5 – digital undervisningsbrug af ophavsretligt beskyttet indhold.

Lovforslagets § 13 og 13 a

Danske Forlag er medlem af Copydan Tekst og Node og tilslutter sig Tekst og Nodes høringssvar vedr. lovforslagets § 13 og 13 a. Særligt vil vi fremhæve, at vi bakker op om den lovtekniske løsning, hvormed lovforslaget implementerer direktivets artikel 5 i §§ 13 og 13a, og har især noteret:

- At licenseringsmuligheden har forrang frem for undtagelsesbestemmelsen; aftalelicensordningen gøres til hovedreglen.
- At undtagelsesbestemmelsen indeholder et krav om kompensation af rettighedshaverne.
- At afgrænsningen til, at institutionerne skal anvende sikre, elektroniske netværk, der kun er tilgængelige for en undervisningsinstitutions elever, studerende og lærere, i vid udstrækning passer til eksisterende krav i licensaftalerne.
- At den nye "legalfiction"-konstruktion for grænseoverskridende undervisning i § 13, stk. 4, og § 13 a, stk. 4, er en velegnet løsning, som vil imødekomme mange af de udfordringer, der ses på tekstområdet.

Vi vil dog tilføje følgende to supplerende bemærkninger:

- I bemærkningerne bør det præciseres, at *passende licenser* både kan være kollektivt forhandlede aftalelicenser, men også licenser indgået direkte mellem f.eks. forlag og undervisningsinstitution.
- Ift. § 13 a opfordrer vi til, at der sker en direktivnær implementering af art. 5, stk. 2, således at der i § 13 a tilføjes en bestemmelse om, at undtagelsen i stk. 1 ikke finder anvendelse for værker, der primært er beregnet til uddannelsesmarkedet.

3. Art. 8-11 værker eller andre frembringelser, der ikke længere forhandles.

Lovforslagets §§ 16 c-f

Danske Forlag er medlem af Copydan Tekst og Node og tilslutter sig Tekst og Nodes høringssvar vedr. lovforslagets §§ 16 c-f.

4. Art. 12 kollektive licenser med udvidet virkning.

Lovforslagets ændringer i § 50

Danske Forlag er medlem af Copydan Tekst og Node og tilslutter sig Tekst og Nodes høringssvar vedr. lovforslagets ændringer i § 50.

5. Art. 16 krav om kompensation

Vi kan fuldt ud tilslutte os bemærkningerne, som fuldt ud flugter dansk praksis.

6. Kapitel 3 Rimeligt vederlag til ophavsmænd og udøvende kunstnere i aftaler om udnyttelse.

Lovforslagets §§ 53, 54, 55 a-c samt § 91

Bestemmelserne i direktivets art. 18-23 giver medlemsstaterne et stort spillerum til selv at definere det nærmere indhold. Direktivet forudsætter, at de nationale regler tager hensyn til de forskellige forhold, der gør sig gældende i forskellige sektorer og brancher. Lovgivningen bør formuleres generelt, men vurderes sektorspecifikt med plads til fleksibilitet, så den over tid kan tilpasses til forskellige forhold i forskellige sektorer.

En hjørnesten i bogmarkedet er de mange kontrakter, som indgås mellem forlag og ophavsmænd og udøvende kunstnere (herefter benævnt ophavsmænd). Bøger og læremidler udgives i vidt omfang på baggrund af bidrag fra en eller flere forfattere, måske oversætter, illustratører, billedrettighedshavere, oplæsere, musikrettighedshavere m.fl. Forlagets rolle er at kuratere, igangsætte, redigere, samle og forhandle med bidragsydere, markedsføre, indgå aftaler med salgskanaler, aftaler om distribution m.m. Hver beslutning om at udgive en bog indebærer betydelige investeringer fra forlagets side både i form af betaling til ophavsmænd af evt. engangsvederlag og forskudshonorar samt interne udgifter, som afholdes før værket genererer indtægter. Det siger sig selv, at enhver form for ændring/forrykkelse i de mange ophavsretlige kontrakter kan få afgørende betydning for fremtidige overvejelser om investeringer i nye værker.

Bogmarkedet er kendetegnet ved, at der er meget få kollektivt forhandlede aftaler. Aftalerne afspejler store forskelle i udgivelserne og udnyttelserne, som der kan tages hensyn til ved individuelt forhandlede vilkår. De meget sjældent forekommende retssager mellem forlag og ophavsmænd vidner om et velfungerende marked.

Generelt er vi bekymrede, fordi Kulturministeriet ved implementeringen af bestemmelserne i kapitel 3 har truffet en række valg, som går videre, end direktivet foreskriver, og som udgør væsentlige indgreb i et velfungerende bogmarked. Vi vil særligt pege på følgende forhold:

- Manglende anerkendelse af, at der kan være velfungerende markedsnormer på markeder, hvor der ikke er kollektivt forhandlede aftaler
- Tilsidesættelse af aftalefrihedsprincippet
- Overimplementering
- Manglende hensyntagen til *de særlige forhold i hver enkelt sektor*
- Bestemmelser med tilbagevirkende kraft
- Manglende erkendelse af, at lovforslaget har væsentlige både administrative og økonomiske konsekvenser for forlagene.

Manglende anerkendelse af, at der kan være velfungerende markedsnormer på markeder, hvor der ikke er kollektivt forhandlede aftaler

Flere steder i lovforslaget udtrykker Kulturministeriet et ønske om at fremme kollektive aftaler, ligesom markeder med kollektive aftaler gentagne gange favoriseres i bemærkningerne. Se f.eks.:

s. 98 *"Ved vurderingen af, om vederlaget er passende og forholdsmæssigt, bør der i vid udstrækning tages udgangspunkt i kollektivt forhandlede aftaler og overenskomster"*.

s. 61 *"Målet er at etablere en incitamentsstruktur, der understøtter kollektive aftaler, fx. Overenskomster"*.

s. 70 *"... ligesom lovforslaget tilskynder, at reglerne i direktivet håndteres i kollektive aftaler såsom overenskomster."*

s. 65 *"Det bemærkes i den forbindelse, at det er Kulturministeriets vurdering, at en kollektiv forhandlet aftale er det bedste redskab til at tage hensyn til branche- og sektorspecifikke forhold og dermed sikre en dynamisk forståelse af bl.a. «rimelig tid» under hensyntagen til den teknologiske og branchemæssige udvikling som angivet ovenfor"*.

En så aktivistisk tilgang til kollektive overenskomster strider mod det grundlæggende princip om aftalefrihed. Den meget entydige favorisering ses ikke afspejlet i direktivet, som tværtimod henviser til princippet om aftalefrihed og flere gange fremhæver, at reguleringen skal ske under hensyntagen til de særlige forhold i hver enkelt sektor. Nogle sektorer er kendetegnet ved en høj grad af kollektive aftaler, mens det ikke er tilfældet for andre sektorer – f.eks. bogbranchen.

Vi kan ikke anerkende præmissen om, at markedsnormer forudsætter kollektive aftaler. Det er udtryk for en grundlæggende afvisning af de mekanismer, som ligger til grund for det formueretlige aftalefrihedsprincip. Der er masser af eksempler på, at passende markedsnormer kan udvikle sig også uden kollektive aftaler, da f.eks. hensynet til et ønske om fremtidige samarbejdsforhold, ønske om at være en generelt attraktiv samarbejdspartner for ophavsmænd, risiko for at ophavsmænd fravælger forlaget og tilvælger andre forlag betinger, at der på f.eks. bogmarkedet på basis af individuelle aftaler er udviklet passende markedsnormer.

Det er vigtigt at notere, at direktivet foreskriver, at der ved implementeringen skal tages højde for særlige kendetegn ved de forskellige sektorer (art. 19(1), 22(2(a)), betragtning 73, betragtning 77, 78 og 80. Kap. 3 omfatter mange forskellige brancher med vidt forskellige forretningsmodeller og markedsstrukturer. Derfor giver en one-size-fits-all ingen mening og vil kunne røkke ved fundamentet for nogle sektorer.

Generelt oplever vi, at lovforslaget drager konklusioner, uden at der er foretaget de nødvendige analyser af de særlige forhold i bogbranchen. En analyse ville vise, at der er velfungerende markeder, også uden kollektive aftaler. Så længe der ikke er foretaget en undersøgelse af de enkelte sektorer, må lovforslaget undlade at drage konklusioner og i stedet henvise til, at domstolene ved fortolkning af reglerne skal tage hensyn til sektorspecifikke forhold.

Overimplementering

Regeringens principper om implementering af erhvervsrettet EU-regulering tilsiger, at direktiver mv. ikke skal overimplementeres og på den måde skade de danske virksomheders konkurrenceevne. Lovforslaget indeholder ift. bestemmelserne i kapitel 3 forslag, som griber dybt ind i aftalefriheden og går væsentligt længere, end hvad direktivet bestemmer.

6.1. Art 18 princippet om passende og forholdsmæssig aflønning

Vi noterer, at der står i § 18, stk. 2, at medlemsstaternes gennemførelse af bestemmelsen er fri og skal tage hensyn til princippet om aftalefrihed og en rimelig balance mellem rettigheder og interesser.

Vi mener

- at princippet om aftalefrihed er tilsidesat flere steder i den del af bemærkningerne, som vedrører princippet om passende og forholdsmæssig aflønning.
- at der på flere områder er tale om en overimplementering, f.eks. når der i lovforslaget står, at engangsvederlag ikke er passende, uanset at der i direktivet står, at "Et engangsbeløb kan også udgøre et rimeligt vederlag, men det bør ikke være reglen". (betragtning 73)

- at bemærkningerne forsømmer at tage hensyn *til de særlige forhold i hver enkelt sektor*, som direktivet foreskriver. Økonomien, forretningsmodellerne m.m. er vidt forskellige i de forskellige kulturbrancher, og netop derfor er det vigtigt – og i tråd med direktivet - ikke at lave en one-size-fits-all-implementering.

6.1.1. Engangsvederlag

Engangsvederlag er udbredt på en række områder i forlagsbranchen. Det gælder f.eks. på områder for oversættelse, illustrationer, bidrag til digitale læremidler og oplæsere af lydbøger. Ift. de generelle bemærkninger er det derfor problematisk og ikke i overensstemmelse med direktivet, at der i lovbemærkningerne gentagne gange med henvisning til betragtning 73 står, *at udgangspunktet er, at et engangsvederlag ikke anses for passende og forholdsmæssigt.* (s. 51, 1. afsnit). Det er imidlertid ikke det, der står i direktivets betragtning 73. Der står tværtimod, at *"Et engangsbeløb kan også udgøre et rimeligt vederlag, men det bør ikke være reglen. Medlemsstaterne bør have friheden til at fastlægge de konkrete tilfælde, hvor der kan anvendes engangsbeløb, under hensyntagen til de særlige forhold i hver enkelt sektor."*

De særlige forhold i bogbranchen

Uanset direktivets krav om det modsatte forsømmer bemærkningerne at tage hensyn *til de særlige forhold* i bogbranchen.

Forlagsbranchen er kendetegnet ved en meget høj grad af mangfoldighed, som ikke mindst skyldes, at der er mange forlag og herunder mange mikroforlag med en eller to måske lønnede, men ikke sjældent frivillige medarbejdere, og hvor mange udgivelsesprojekter betegnes *fælles kunstprojekter*. Forlagsbranchen er endvidere kendetegnet ved en høj grad af konkurrence mellem mange forlag, og der er derfor gode muligheder for at fra- og tilvælge forlag, hvis de præsenterede kontraktvilkår er utilfredsstillende.

Engangsvederlag er som nævnt udbredt i visse typer af forlagskontrakter. Den type forlagskontrakter, som indeholder engangsvederlag, vil næppe falde ind under de - i øvrigt uklare - kategorier, som er nævnt i bemærkningerne som de kategorier, som efter Kulturministeriets vurdering kan benytte engangsvederlag (s. 51 *"simple licenser, begrænsede udnyttelser, dag til dag brug af små værker og frembringelser og lignende tilfælde."*) Tværtimod vil forlagskontrakterne typisk omfatte aftaler om værker *med masseudnyttelse og lang levetid*, som iflg. bemærkningerne *bliver udfordret*.

Kontrakter med engangsvederlag skaber en højere grad af forudsigelighed, når forlaget skal lave forlagskalkulen, som danner grundlag for at vurdere, om en udgivelse skal igangsættes. Dertil kommer, at aftaler med engangsvederlag er væsentligt nemmere at administrere. Fordelen for ophavsmanden er, at engangsvederlaget afspejler et vederlag for ophavsmandens indsats, der er uafhængig af værkets indtjening, som i forlagsbranchen kan være yderst beskedent. Mange værker sælger blot i få hundrede eksemplarer. Dermed vil et engangsvederlag i mange tilfælde give et

større vederlag, end hvis vederlaget var baseret på omsætningen af værket. Engangsvederlaget udbetales også i tæt tilknytning til ydelsens levering, mens der i royaltybaserede aftaler kan gå mange år, før der er sket en udbetaling svarende til værdien af et engangsvederlag. Når Kulturministeriet i afsnit 2.9.1.2 skriver, at *"Formålet med bestemmelsen er at sikre, at ophavsmænd og udøvende kunstnere allerede ved aftaletidspunktet, jfr. ordet "når", sikres et passende vederlag for overdragelse af deres rettigheder..."*, må det derfor understreges, at royaltybaserede modeller ikke nødvendigvis sikrer vederlag, som er mere *passende* end engangsvederlag. Ved engangsvederlag løber forlaget den økonomiske risiko, da der ikke sker modregning eller tilbagebetaling af et udbetalt engangsvederlag, hvis værket ikke får kommerciel succes. Til gengæld får forlaget en højere grad af forudsigelighed ved beregning af forlagskalkulen og mindre administration.

I de generelle bemærkninger står der afslutningsvis (s. 52), at art. 18 gennemføres direktivnært, hvor der lægges vægt på bestemmelsens formål, som er at yde beskyttelse til ophavsmænd og udøvende. *Dog således, at der ikke skabes ubalance i et velfungerende system. Det eksisterende system er bl.a. baseret på overenskomster og andre kollektive løsninger, og man har i Danmark sjældent set sager på området.*

Her bliver det meget tydeligt, at de sektorspecifikke hensyn netop ikke er iagttaget. Lovbemærkningerne overser, at aftalerne i bogbranchen ikke er baseret på overenskomster. Mod intentionen om ikke *at skabe ubalance i et velfungerende system*, vil bemærkningerne om engangsvederlag netop skabe ubalance i et *velfungerende system* på bogmarkedet. Afslutningsvist skal det understreges, at på bogmarkedet ses der også yderst sjældent sager på området.

Det vil være et markant indgreb i aftalefriheden, hvis der anlægges en så markant fortolkning af direktivet, som der er lagt op til, og det vil kunne få store implikationer for mangfoldigheden og bredden i bogudgivelser.

Vi opfordrer til,

- at forslaget til § 53, stk. 2 og stk. 4 udgår, og hvis dette ikke sker,
- at direktivets betragtning 73 bliver afspejlet i forarbejderne, således, at det ikke fejlagtigt fremstår, som om direktivet foreskriver, at udgangspunktet er, at engangsvederlag ikke er passende,
- at der i bemærkningerne henvises til, at spørgsmålet om, hvorvidt engangshonorar er passende, må bero på sektorspecifikke forhold.

6.1.2. Betingelser for vederlagsfri overdragelse

Det fremgår udtrykkeligt af direktivet (betragtning 82), at *"Intet i dette direktiv bør fortolkes således, at det forhindrer indehavere af eksklusive rettigheder i henhold til EU-retten om ophavsret i at tillade anvendelse af deres værker eller andre frembringelser gratis, herunder via ikkeeksklusive licenser til gavn for alle brugere"*.

I strid med betragtning 82 opstilles der i bemærkningerne (s. 51) *betingelser* for, hvornår en vederlagsfri overdragelse kan finde sted. Dette er ifølge bemærkningerne tilfældet, hvis værket overlades ”i public domain, hvis vedkommende ikke har nogen økonomisk interesse i at kræve vederlag, eller hvis det af andre grunde ønskes, at almenheden skal have fri adgang til værket.”

Også her er der tale om overimplementering og et væsentligt indgreb i aftalefriheden, og også her mangler bemærkningerne en hensyntagen til *sektorspecifikke forhold*.

I forlagsbranchen er der eksempler på, at ophavsmanden overdrager sine rettigheder til et forlag uden vederlag, uden at ophavsmanden ønsker, at *almenheden skal have fri adgang til værket*. Betingelsen om, at ophavsmanden *ikke har nogen økonomisk interesse i at kræve vederlag*, er heller ikke nødvendigvis til stede.

Eksempler på sådanne vederlagsfri overdragelser ses f.eks. i aftaler med mikroforlag, hvor såkaldte break-even-kontrakter er udbredte. Kontrakterne indebærer, at der først udbetales vederlag, når/hvis en række nærmere definerede grundudgifter er dækket. I nogle tilfælde nås break-even ikke. Det skal understreges, at det ift. mikroforlagene, som jfr. rapporter fra Bogpanelet spiller en betydelig rolle for diversiteten og mangfoldigheden på bogmarkedet, ikke er usædvanligt, at forlæggeren ikke er lønnet, men driver forlaget som et con amore-projekt. Men også indenfor forsknings- og formidlingsbøger og bøger med støtte fra private fonde, hvor ophavsmanden har frasagt sig honorar evt. pga. betingelser i fondsstøtten, kan der være eksempler på kontrakter uden vederlag.

Motivationen for at indgå aftaler uden vederlag (eller med risiko for ingen vederlag) i den type aftaler samt andre aftaler om vederlagsfri overdragelse vil typisk bero på et ønske om at få udgivet en bog, uanset at omsætningsmulighederne vurderes som meget ringe. Jfr. indledningen kan investeringen fra forlagets side være betydelig, og hele eller dele af investeringen kan dækkes ved salg. Derfor ønsker ophavsmanden ikke at give *almenheden fri adgang til værket*, da det vil fratage forlaget muligheden for forhåbentligt at kapitalisere på forlagets indsats, og dermed vil motivationen for at investere i værket bortfalde. Det skal understreges, at ophavsmanden kan have adgang til andre indtægter fra f.eks. aktiviteter (foredrag m.m.) som udspringer af udgivelsen, arbejdslegater fra Kunstfonden, fondsstøtte m.m. Indenfor forskningsformidlingsbøger vil motivationen ofte bero på et ønske om at få værket fagfællebedømt.

De opstillede krav i bemærkningerne vil umuliggøre mange af de omtalte udgivelser og vil selvsagt være meget indgribende i aftalefriheden og de særlige forhold, som gælder i bogbranchen.

Vi opfordrer til,

- at direktivets betragtning 82 bliver afspejlet i forarbejderne, og at bemærkningerne ikke opstiller konkrete betingelser for vederlagsfri overdragelse
- at der i bemærkningerne henvises til, at spørgsmålet om, hvorvidt vederlagsfri overdragelser er i overensstemmelse med loven/direktivet, beror på sektorspecifikke forhold.

6.1.3. Beskyttelsespræceptiv

Lovforslaget bemærker, at art. 18 ikke er gjort beskyttelsespræceptiv i direktivet. Det skyldes, at art. 18 er meget sektorspecifik. I lovforslagets pkt. 2.9.1.3, står der, at man ikke finder dette hensigtsmæssigt, og der vælges en overimplementering ved at gøre bestemmelsen beskyttelsespræceptiv.

Konsekvensen er, at aftalebestemmelser, der forhindrer overholdelsen af art. 18, ikke kan håndhæves overfor ophavsmænd. Med de foreliggende bemærkninger vil det i praksis få betydning for tusindvis af forlagskontrakter med engangsvederlag eller vederlagsfri overdragelse. Det vil få helt uoverskuelige konsekvenser for bogmarkedet.

6.1.4. Forældelse

Vi opfordrer til, at det i bemærkningerne præciseres, at dansk rets almindelige forældelsesfrist på 3 år finder anvendelse, og at det præciseres, at forældelsen starter 3 år fra aftalens indgåelse. Dette skyldes, at det er forholdene på tidspunktet for aftaleindgåelsen, som er afgørende, når det skal vurderes, om vederlaget er passende. Digitaliseringen, nye formater, nye kanaler og udnyttelsesmåder betyder, at bogbranchen undergår store forandringer. Skal det overhovedet være muligt og realistisk at kunne forholde sig til, hvad der ville have været passende vederlag, skal der ikke gå mere end 3 år fra aftaleindgåelsen.

6.2. Art 19 Gennemsigtighedsforpligtelse

Lovforslagets § 55

Det følger af forslaget pkt. 18, §55, stk. 5, at "For aftaler, der er underlagt eller baseret på kollektivt forhandlede aftaler, finder gennemsigtighedsreglerne i de relevante kollektive aftaler anvendelse, såfremt disse regler opfylder kriterierne fastsat i stk. 1-4".

Danske Forlag har med Dansk Forfatterforening og Danske Skønlitterære Forfattere i oktober 2022 indgået en *vejledende aftale om forlagets oplysningsforpligtelse i forfatterkontrakter*.

Det fremgår af aftalens præambel, at baggrunden for aftalen er EU's direktiv om det digitale indre markeds bestemmelser i art. 19 om, at ophavsmændene har krav på *opdaterede, relevante og omfattende oplysninger om udnyttelse af værket*, og at aftalen er de tre organisationers bud på, hvad der skal til for at imødekomme disse krav."

Det fremgår af overgangsbestemmelsen i direktivets artikel 27, at gennemsigtighedsforpligtelsen i artikel 19 er gældende fra den 7. juni 2022. I lyset af, at direktivet jfr. art. 29 skulle være vedtaget i medlemsstaterne den 7. juni 2021, tager bestemmelsen højde for, at erhververne har brug for tid til at indrette deres administrative bestemmelser i overensstemmelse med de nye krav i direktivet. Derfor forekommer det bemærkelsesværdigt og kritisabelt og uden indsigt i den praktiske virkelighed, når der i bemærkningerne (s. 69) står, at "Som følge af det senere ikrafttrædelsestidspunkt foreslås der ikke gennemført en overgangsbestemmelse for gennemsigtighedsforpligtelsen i den

foreslåede § 55". En implementeringsforsinkelse hos lovgiver bør naturligvis ikke ramme forlag og andre erhververe, og vi opfordrer derfor til, at direktivets logik med 12 mdr. frist fra lovens ikrafttræden, til gennemsigtighedsforpligtelsen finder anvendelse, også skal gælde i den danske lov.

Uanset ovennævnte indeholder lovforslaget i pkt. 31 en ny bestemmelse i § 91, stk. 7, hvor det fremgår, at bestemmelserne om oplysningspligt i § 55 også finder anvendelse på aftaler, der er indgået før den 1. juli 2023 i tilfælde, hvor der anmodes om den pågældende information.

Bestemmelsen strider mod det grundlæggende obligationsretlige princip om, at nye obligationsretlige bestemmelser ikke finder anvendelse på ældre aftaler. Bemærkningerne anerkender da også, at der er et beskyttelseshensyn (s. 69) til den, som skal levere den pågældende information "Også henset til at denne informationsforpligtelse ikke var kendt på aftaletidspunktet og kunne have haft betydning for den pågældende aftales udformning". I bemærkningerne står der, at overfor dette står ophavsmanden eller den udøvende kunstners behov for at kunne vurdere den økonomiske værdi af sine rettigheder.

Aftaler indgået mellem forlag og ophavsmænd forud for lovens ikrafttræden har ikke indeholdt krav om information i det omfang, som er bestemt i loven. Lovforslaget indeholder meget vidtgående krav til informationsforpligtelsen og indebærer, at forlagene skal i gang med at bruge betydelige ressourcer på at indrette administrative systemer, som kan håndtere kravene i § 55. Disse systemer vil være nye, og i praksis vil det være stort set umuligt for forlagene at honorere kravene i lovforslagets § 55 med tilbagevirkende kraft, da de efterlyste data i mange tilfælde formentlig slet ikke er indsamlet. Der vil under alle omstændigheder skulle bruges betydelige administrative ressourcer på at kunne honorere krav om information, som går forud for en rimelig frist fra lovens ikrafttræden. Der er dermed risiko for, at der vil blive trukket betydelige ressourcer ud af markedet, som alternativt kunne bruges til at investere i nye værker.

Vi opfordrer derfor til, at § 55 begrænses til at gælde aftaler, som indgås et år efter lovens ikrafttræden.

6.3. Art. 20 Aftalejusteringsordning

Lovforslagets § 55a

Aftalejusteringsordningen i art. 20 er meget vidtgående ift. det grundlæggende princip om aftalefrihed, og der er væsentlig risiko for, at bestemmelsen vil føre til usikkerhed frem for forudsigelighed samt komplekse og for parterne dyre tvister. Bemærkningerne rejser usikkerhed ift., om man overhovedet kan stole på det grundlæggende princip om, at en aftale er bindende.

Det forhold, at bestemmelsen også gælder efterfølgende erhververe – sammenholdt med den manglende forudsigelighed – betyder, at bestemmelsen kan blive en stopklods for virksomhedshandler, da bestemmelsen skaber en markant usikkerhed, som ikke kan kapitaliseres ved en due diligence. Tilsvarende vil der være en tilbageholdenhed ift. at overtage forfatterskaber, kontrakter fra andre forlag. Det vil selvsagt få mærkbar betydning for dynamikken og udviklingen i forlagslandskabet og for ophavsmænd, som bliver fastlåst i et ikke-dynamisk marked.

Kravet om uforholdsmæssigt lavt vederlag

Bestemmelsen giver ret til at kræve yderligere vederlag, hvis det oprindeligt aftalte vederlag *viser sig at være uforholdsmæssigt lavt sammenlignet med alle de efterfølgende relevante indtægter*.

I bemærkningerne (s. 60) står der, at art. 20 finder anvendelse i tilfælde af, at vederlaget *ikke er forholdsmæssigt*. Der står videre, at "Bestemmelsen i artikel 20 adskiller sig således fra aftalelovens § 36 ved, at direktivbestemmelsen alene gælder aftalevilkår om vederlaget, og om dette er *passende og rimeligt*". Det er forkert at tale om, at afgørende er, om vederlaget *ikke er forholdsmæssigt*, og om det er *passende og rimeligt*. Det, der står i art. 20, som er blevet implementeret direktivnært, er, at vederlaget kan reguleres, hvis det er "*uforholdsmæssigt lavt sammenlignet med alle de efterfølgende relevante indtægter*."

Vi opfordrer til, at øverste afsnit s. 60 ændres i overensstemmelse hermed, da der skal mere til for at regulere et vederlag, som er *uforholdsmæssigt lavt*, end for at tilpasse et vederlag, således at det bliver *passende og rimeligt*. Sidstnævnte kriterier er relevante for art. 18, og art. 18 ville savne selvstændig mening, hvis samme kriterie gjaldt i art. 20. Samme bemærkninger gælder s. 60 afsnit 4, hvor der også sker en uretmæssig sammenblanding af art. 18 og art. 20. Det bør således i stedet fremgå, at regulering kun kan finde sted, hvis vederlaget er uforholdsmæssigt lavt. Det skal fremgå af bemærkningerne, at der kræves et tydeligt misforhold mellem det aftalte vederlag og den økonomiske værdi, som rettigheden har vist sig at have efter overdragelsen.

Det bør ligeledes præciseres i bemærkningerne, at kun faktorer, som ikke var kendt ved aftaleindgåelsen, kan ligge til grund for senere justering. Omstændigheder, som parterne kendte eller må antages at have kendt til, har de haft mulighed for at tage stilling til ved aftalens indgåelse. Dette harmonerer også med, at art. 18 om passende vederlag tilsigter, at vederlaget ved aftaleindgåelsen skal være passende. En anden fortolkning ville gøre art. 18 overflødig.

6.3.1. Tilbagevirkende kraft

Det er op til national ret at fastlægge, om bestemmelsen om aftalejustering skal gælde for aftaler indgået før lovens ikrafttræden. Vi noterer, at det følger af lovforslagets § 91, stk. 7, at bestemmelsen i § 55a finder anvendelse på aftaler, der er indgået før den 1. juli 2023, dog ikke aftaler indgået tidligere end 10 år før lovens ikrafttræden.

Det er endog meget vidtgående at fravige de almindelige principper om, at lovgivning ikke skal finde anvendelse med tilbagevirkende kraft samt almindelige obligationsretlige principper om, at nye obligationsretlige regler ikke bør finde anvendelse på allerede indgåede aftaler. Lovforslaget mangler grundige analyser af, hvorfor grundlæggende retssikkerhedsprincipper skal fraviges. En grundig analyse ville bl.a. skulle tage stilling til, hvilken betydning tilbagevirkende kraft vil få for de mange aftaler om overdragelse af forfatterskaber, værker og forlag. F.eks. er der en udbredt praksis for, at der ved overdragelsesaftaler, hvor rettigheder sælges, er en indeståelse for, at rettigheder er frikøbt, og at købers brug ikke vil udløse nye krav. En sælger vil derfor kunne blive mødt med krav om garantibrud, som opstår som følge af den tilbagevirkende kraft, hvilket vil være en helt urimelig situation.

Vi opfordrer til, at loven ikke tillægges tilbagevirkende kraft og ikke finder anvendelse på aftaler indgået før lovens ikrafttræden.

6.4. Art. 22 Tilbagekaldelsesret

Lovforslagets § 54, stk. 1

I lovudkastet er der valgt en model med justeringer til den eksisterende tilbagekaldelsesret i ohl. § 54.

6.4.1. Tilbagekaldelsesretten forudsætter, at værket ikke er gjort tilgængeligt for almenheden

I lovbemærkningerne til den gældende § 54 er det præciseret, at erhververen har en almindelig, principiel pligt til at udnytte værket i overensstemmelse med aftalen. Der stilles krav om en første udnyttelse, men ikke gentagen eller kontinuerlig udnyttelse. Schønning, Kommenteret ophavsretslov omtaler det på s. 559 som en slags offentliggørelsespligt, jfr. Schønning. Bemærkningerne er afbalancerede, klare og skaber forudsigelighed for begge parter, hvorved usikkerhed og tvister forebygges.

I bemærkningerne til lovforslaget står der (s. 64), at "Det er Kulturministeriets vurdering, at formålet med bestemmelsen er, at denne kan finde anvendelse i tilfælde, når erhververen ikke anvender værket sådan, som det med rimelige kan forventes og således ikke adskiller sig væsentligt fra sædvanlig brug".

Bemærkningerne efterlader en betydelig grad af usikkerhed, og vi opfordrer derfor til, at det i lighed med de gældende bemærkninger til § 54 præciseres, at bestemmelsen alene finder anvendelse, hvis der slet ikke sker udnyttelse af værket forstået som, at der ikke er sket nogen tilgængiggørelse for almenheden. En bredere fortolkning vil kunne bevirke, at erhververen tvinges ud i udnyttelser, som ikke er økonomisk forsvarlige. Vi opfordrer ligeledes til, at den eksisterende 3-årsfrist i ohl. § 54 bevares.

6.4.2. Værker med flere bidragsydere

Direktivets art. 22 stk. 2 litra b) bestemmer, at medlemsstaterne kan fastsætte særlige bestemmelser, hvor der tages hensyn til "hvis det værk eller en anden frembringelse indeholder bidrag fra mere end én ophavsmand eller udøvende kunstner, den relative betydning af de enkelte bidrag og de legitime interesser hos alle ophavsmænd og udøvende kunstnere, der berøres af en enkelt ophavsmands eller udøvende kunstners anvendelse af tilbagekaldelsesordningen. Medlemsstaterne kan udelukke værker eller andre frembringelser fra tilbagekaldelsesordningens anvendelsesområde, hvis sådanne værker eller andre frembringelser normalt indeholder bidrag fra flere forskellige ophavsmænd eller udøvende kunstnere."

I bemærkningerne noteres det, at "Der har imidlertid aldrig været sager mv. i Danmark, som har demonstreret behov for sådanne regler."

Mange bogudgivelser indeholder bidrag fra flere ophavsmænd, hvor f.eks. forfatterens vederlag er royaltybaseret, mens f.eks. oversætter og illustrator modtager engangsvederlag. Hvis en ophavsmand, som modtager engangsvederlag, påberåber sig tilbagekaldsretten, vil ophavsmanden kunne blokere for den indtjening, som ophavsmanden med en royaltybaseret indtjening skulle opnå ved værkets udnyttelse.

Vi opfordrer til, at det i overensstemmelse med mulighederne i direktivets art. 22, stk. 2, bliver præciseret i forarbejderne, at hvis et værk indeholder bidrag fra flere end en ophavsmand, så forudsætter tilbagekaldsretten, at ophavsmændene agerer i fællesskab.

6.4.3. Virkning

Det er bestemt i ophavsretslovens § 91 stk. 1, at den nuværende bestemmelse om tilbagekaldsret i § 54 ikke finder anvendelse på aftaler, der er indgået før den 1. juli 1995. Det følger af lovforslagets pkt. 30, at henvisningen til §54 udgår.

Det bør i lighed med den gældende bestemmelse fremgå af § 91, at de nye bestemmelser i § 55 ikke finder anvendelse på aftaler, der er indgået før lovens ikrafttræden.

7. Anvendelsestidspunkt, overgangsbestemmelser m.v.

Overgangsbestemmelsen i art. 26.2 kan ikke forstås på anden måde, end at reglerne ikke skal gælde for aftaler, som er indgået før lovens ikrafttræden. Det må være et hovedprincip, at nye obligationsretlige bestemmelser ikke finder anvendelse på ældre aftaler.

Vi henviser til bemærkningerne under de enkelte bestemmelser ovenfor.

8. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.

Det fremgår af lovforslaget (s. 70), at det samlet er "vurderingen, at lovforslaget ikke vil medføre økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet af væsentlig betydning."

Det fremgår s. 71, at "Erhvervsministeriet bemærker, at lovforslaget medfører administrative konsekvenser for erhvervslivet."

Der er ovenfor under de enkelte afsnit redegjort for, at bestemmelserne vil få store både økonomiske og administrative konsekvenser for forlagene.

8.1. Ad. Art. 18

Hvis de nuværende bemærkninger ikke ændres og tager højde for sektorspecifikke forhold, som ellers forudsat i direktivet, men i stedet nedlægger et generelt princip om, at engangsvederlag som udgangspunkt ikke er passende, vil det få betydelige både økonomiske og administrative konsekvenser for forlagene.

8.2. Ad. Art. 19

De nye krav om oplysningsforpligtelse betyder, at forlag skal indrette/indkøbe nye økonomi-/administrationssystemer. Der vil være væsentlige både økonomiske og administrative konsekvenser forbundet hermed.

Lovforslagets bestemmelse om, at bestemmelserne også finder anvendelse på aftaler, der er indgået før den 1. juli 2023 i tilfælde, hvor der anmodes om den pågældende information, pålægger forlagene en markant byrde, da systemer ikke har været indrettet i overensstemmelse med de nye krav i direktivet, og frembringelse af sådan information derfor skal ske manuelt.

8.3. Ad. Art. 20

Det har formodningen for sig, at bestemmelsen betyder, at der vil opstå tvister omkring fortolkningen af den nye bestemmelse om aftalejustering. Selvsagt vil både tvister, men ikke mindst efterfølgende reguleringer, få væsentlige både administrative og økonomiske konsekvenser for forlagene. Dertil kommer, at bestemmelsen helt fundamentalt skaber usikkerhed, om man kan forlade sig på en indgået aftale, hvilket vil betyde en tilbageholdenhed i investeringslysten.

8.4. Ad. Art. 21

En større uklarhed omkring, hvornår en ophavsmand kan trække sine rettigheder tilbage, vil føre til flere tvister samt situationer, hvor der er risiko for, at værker, der allerede er investeret i, ikke kan blive udgivet.

Vi står naturligvis til rådighed for en uddybning af ovenstående.

Med venlig hilsen

Christine Bødtcher-Hansen
Direktør